

*Ірина Новосядла,
кандидат мистецтвознавства, доцент
Івано-Франківськ, Україна*

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТИТУТ АМЕРИКИ: ВІД ТРАДИЦІЙ МИНУЛОГО ДО ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

У статті висвітлюється діяльність Українського Музичного Інституту Америки (УМІА) як освітнього осередку в музично-культурному житті української діаспори у США. Розглядаються особливості організації музичного навчання у різні періоди – від заснування Інституту у 50-х роках ХХ ст. до наших днів, а також педагогічна і композиторська діяльність українських митців (Р. Савицького, З. Лиська, І. Соневицького, В. Безкоровайного, Ю. Оранського та ін.), які відіграли важливу роль у музичному вихованні підростаючого покоління в умовах еміграції. Аналізуються засади музично-освітнього процесу на сучасному етапі: структура, педагогічний склад, учнівський контингент, навчальні плани та програми, учнівський репертуар, зокрема, обсяг творів українських композиторів. Пропонується огляд концертних заходів, організованих УМІА. Особливу увагу приділено характеристиці роботи відділів Інституту у Виппані (штат Нью Джерсі), Стемфордді (штат Коннектикут) і Детройті (штат Мічіган).

Ключові слова: Український Музичний Інститут Америки (УМІА), музична освіта, філії Інституту, педагогічний склад, композиторська діяльність, навчальна програма, український репертуар, концертні заходи.

*Iryna Novosiadla,
PhD in Art, associate professor,
Ivano-Frankivsk, Ukraine.*

THE UKRAINIAN MUSIC INSTITUTE OF AMERICA: FROM PAST TRADITIONS TO PRESENT CHALLENGES

The goal of this article is to highlight the activity of the Ukrainian Music Institute of America as the educational centre in the Ukrainian emigrants music and cultural life. We are considering the peculiarities of the music teaching process in different periods – from the foundation of this Institute in 1950s of the 20th century till today. Also, we represent pedagogical and composer activity of the Ukrainian musicians (R. Sawycky, Z. Lysko, I. Sonevytsky, V. Bezkorovajny, Y. Oransky etc.) who played a significant role in music education both children and young people. In addition, the modern musical learning specifics such as the structure, pedagogical staff, composition of students, curriculums, the students repertoire, especially, the volume of works by Ukrainian composers, and concert events are analyzed. Special attention is paid to the activity of the Whippany NJ – Stamford Co and Detroit MI branches.

Key words: the Ukrainian Music Institute of America, music education, Institute branches, pedagogical staff, composer activity, curriculums, the repertoire by Ukrainian composers, concert events.

Постановка проблеми. Понад шість десятиліть триває діяльність Українського Музичного Інституту Америки (далі УМІА – Авт.) – осередку музичної освіти наших колишніх співвітчизників в еміграції. Цей навчальний заклад відомий своїми традиціями – плекати українське мистецтво в іншомовному, полікультурному середовищі США. Адже головним завданням УМІА було не лише дати ґрунтовну музичну освіту, але й пізнавати та вивчати українську музику, якій загрожувало забуття на чужині. В Інституті викладали

видатні українські митці, серед випускників закладу – теперішні педагоги, які продовжують добрі традиції своїх попередників. Однак плідна і активна діяльність Музичного Інституту наразі не викликала широкого наукового інтересу серед українських музикознавців. Тож виникла потреба не лише висвітлити процес організації музичного навчання в Інституті, особливості його статуту, програми, охарактеризувати педагогічний склад, специфіку концертних заходів, проаналізувати учнівський репертуар, а й виділити головне – відстежити зміни (як позитивну, так і негативну динаміку) від часів заснування УМІА до наших днів.

Аналіз досліджень. В українському музикознавстві чимало публікацій і монографій присвячено окремим постатям педагогів-композиторів, що стояли у витоків музичної освіти в середовищі української громади у США. Основний аналітично-дослідницький спадок, що стосується мистецького життя та розвитку музичної освіти українців за океаном, зберігся в авторських публіцистичних та музично-критичних нарисах, енциклопедичних довідниках митців діаспори (В. Витвицького [ ], З. Лиська [ ], Р. Савицького [ ], І. Соневицького [ ], А. Рудницького [ ] та ін.). Діяльність УМІА висвітлюється у двох пропам'ятних книгах, виданих з нагоди 5-ти і 10-тиліття навчального закладу [ ], в енциклопедії українознавства [ ]. Концертним заходам, що відбувалися силами учнів та викладачів УМІА, присвячені статті у періодичних виданнях української громади в США [ ]. В Україні перше ґрунтовне дослідження, в якому охарактеризовано різні аспекти музично-культурного життя українського зарубіжжя, в т. ч. і музично-освітні традиції, представлено у монографії Г. Карась [ ]. Також діяльність УМІА у ретроспективному ракурсі і перспективи його подальшого розвитку стали предметом публікації Л. Обух [ ]. Однак діяльність закладу у перші десятиліття ХХІ ст. досі залишалась поза увагою науковців. Опрацювання пропам'ятної книги (1963 р.), монографій та публікацій, архівних джерел дало змогу окреслити основні засади музичного навчання у II половині ХХ ст., тоді як аналіз матеріалів, що висвітлюють сучасні тенденції освітнього процесу у філіях Інституту у Виппані, Стемфордї

та Детройті (Статут, навчальні програми, концертний репертуар, газетні та інтернет-публікації), представлених їх директорами (Л. Кушнір, І. Свиткою) та особисте спілкування з викладачами дозволили визначити динаміку змін у діяльності УМІА на початку ХХІ ст.

Мета статті – охарактеризувати особливості організації навчання в УМІА, дати оцінку його здобуткам та окреслити проблеми на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Заснування УМІА припадає на «аналітико-професійний» період в історії української музики західної діаспори, коли не тільки розвиваються творчий та музикознавчий, а й вдосконалюються виконавський та освітній напрями.

В силу різних, здебільшого ідеологічних, обставин в 40-50-х р. р. ХХ ст. за кордон виїхали А. Рудницький, В. Безкоровайний, З. Лисько, Р. Савицький, І. Соневицький, Я. Барнич, О. Залеський, І. Недільський, В. Витвицький, В. Грудин, М. Фоменко та ін. Опинившись в еміграції, ця творча еліта змушена була самоідентифікуватися за своїм покликанням, розгорнути на чужині багатогранну діяльність для розвитку освіти та мистецтва серед своєї громади. Вони зробили вагомий внесок у пропагування українського мистецтва на чужині, створили міцне підґрунтя для розвитку національних засад у музичній освіті українців за кордоном.

Український Музичний Інститут Америки – найбільший і найстаріший музичний навчальний заклад української діаспори у США. Він був заснований у 1952 р. членами музичної секції Літературно-мистецького клубу у Нью-Йорку. Співзасновниками Інституту були М. Байлова, Л. Вахнянин, І. Недільський, М. Полевський, І. Приймова, І. Соневицький, Є. Чапельська, К. Чічка-Андрієнко, В. Цісик. Головним організатором та першим директором УМІА став піаніст-педагог, композитор Роман Савицький (1952–1959). Наступні директори Інституту (згодом, після переходу УМІА на централізовану систему навчання ця посада почала називатись Президент): композитор, музикознавець і диригент І. Соневицький (1959–1961), музичний критик, композитор З. Лисько (1961–1968), педагоги-піаністки Д. Гординська-

Каранович (1968–1970), (1983–1988), М. Байлова (1970–1979), Т. Богданська (1979–1981), (1999–2006), Н. Котович (1981–1983), Б. Волянська (2006–2016), М. Лончина-Лісовська (очолює на даний час). У 50-х роках минулого століття Інститут відкрив відділи також в інших містах і штатах, де існували великі поселення українських емігрантів (Балтимор, Вашингтон, Клівленд, Детройт, Баффало, Лорейн, Філадельфія, Чикаго, Ньюарк, Пассейк, Трентон, Ірвінгтон). Згодом через нестачу кваліфікованого педагогічного персоналу деякі філії змушені були закритись, тоді як у місцях, де українська громада розширювалась за рахунок новоприбулих переселенців (штати Нью-Йорк, Нью-Джерсі), відкривались нові. Від самого початку ця мережа була створена на зразок Львівського Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка. Українські музиканти-педагоги прибули в еміграцію з усталеними музично-шкільними традиціями, тож навчальний процес в УМІА відбувався за вже випробуваними навчальними програмами. Як зазначав З. Лисько, темп життя і специфічні для американських реалій умови існування були менш сприятливими, ніж на рідній землі. Однак митці прагнули довести раціональність існування УМІА, надавши українським дітям право отримати якісну загальну музичну освіту, збагатити їх світогляд і не втратити на чужині зв'язку зі своїм корінням і національними традиціями [5, с.3]. Принципи навчання, структура, права і обов'язки учнів, критерії оцінювання було виписано у Статуті («Шкільному правнику») УМІА. Зокрема, згідно нього, навчання складалося із чотирьох рівнів: нижнього (4 роки), середнього (4 роки), вищого (2 роки) і концертного (не менше 2 років). Діти до 8 років відвідували однорічний підготовчий курс. При деяких відділах існували дошкільні музичні заклади.

Крім навчання гри на інструменті чи вокалу (головних предметів), учні УМІА повинні були вивчати теоретичні дисципліни (побічні предмети) з музичної грамоти, теорії, гармонії, контрапункту, музичної форми, інструментознавства, історії музики. Перелік спеціальностей (класів), які пропонувався, варіювався у різні роки залежно від викладацького складу кожного відділу УМІА. В загальному він виглядав так: фортепіано, скрипка,

бандура, сопілка, акордеон, історія української музики, українська музична література, теорія музики, вокал, дослідження української музики. Затверджений Загальним з'їздом учителів УМІ 25.06.1967 р., цей Статут залишається чинним сьогодні, але вплив зовнішніх факторів зумовив переглянути окремі положення, тож документ знаходиться на стадії обговорення.

Як прописано у Статуті, шкільний рік для всіх курсів тривав десять місяців і поділявся на два семестри (зимовий і літній). Наприкінці кожного семестру учень складав іспити з головного і побічних предметів перед Іспитовою комісією і отримував свідоцтво. Важливою частиною навчального плану були і залишаються публічні учнівські концерти, в яких беруть участь учні за пропозицією викладача і виконують попередньо зазначену програму (будь які зміни не дозволяються). Виступи учнів поза межами УМІА (в інших концертних заходах, фестивалях, на радіо та телебаченні) можуть відбуватись лише з окремого дозволу Президента, в іншому випадку учневі загрожує виключення з Інституту.

Після закінчення *вищого курсу* учень отримує «Абсолюторію». Але у випадку, коли він не здав усі теоретичні предмети, він отримує лише свідоцтво з 2-го семестру другого року *вищого курсу*. На підставі «Абсолюторії» учень має право скласти іспит з попередньо затвердженою програмою сольного концерту (речиталю) – публічного чи закритого, після чого отримує диплом, який дає можливість поступати на т.зв. *концертний курс*. Після закінчення цього курсу учень зобов'язаний дати публічний сольний концерт-речиталь із затвердженою програмою і за ухвалою спеціальної комісії отримує найвищу відзнаку – «Мистецький диплом».

Відділи УМІ підлягають Статутові і керівництву Президії щодо членських, педагогічних вимог і загальних організаційних справ, але є автономними щодо управління фінансами та громадської діяльності, зважаючи на різні потреби відділів. Кожна з філій має свій директорат, крім того, окремі з

них мають підтримку т. зв. *Батьківського гуртка* у вирішенні фінансових та організаційних проблем.

Щорічно в одному із відділів відбувається з'їзд учителів УМІ за участю директорів філій з метою обміну професійним досвідом і думками, а також здобутками, які демонструють викладачі та учні на влаштованих з такої нагоди концертах. На думку вчителів, така співпраця консолідує викладацьку спільноту й мотивує до прогресивного розвитку кожного із відділів. Під час засідань вирішуються також питання навчального процесу, оновлення статуту й організації УМІА.

Програмовими вимогами передбачено виконання творів західноєвропейської класики, а також, з метою популяризації української музики, учні УМІ щороку повинні виконати 1-2 твори українських композиторів. Наприкінці 50-х р. р. стараннями І. Соневицького в Інституті було скомплектовано бібліотеку з творів українських авторів, куди увійшли близько 300 композицій – від дитячого репертуару до концертних п'єс, серед них – твори композиторів-емігрантів В. Безкоровайного, В. Витвицького, О. Жука, Р. Савицького, З. Лиська, М. Фоменка, В. Шутя, В. Грудина та ін. Розуміючи необхідність у поповненні педагогічного репертуару творами, котрі б репрезентували національну культуру і традиції та виховували в підростаючого покоління патріотичні почуття, митці поєднували педагогічну діяльність із композиторською працею. На жаль, сьогодні у жодній із філій Інституту немає власної бібліотеки. У Нью-Йорку зберігається лише маленька бібліотека, залишена в дарунок УМІА І. Соневицьким, яка налічує кілька десятків нотних примірників творів українських композиторів. Тож, репертуар учнів повністю залежить від ініціативності викладача. Вагомий внесок зробила піаністка і педагог, колишній Президент УМІА Т. Богданська, котрій вдалось зібрати і зберегти твори своїх співвітчизників і видати їх збіркою фортепіанних п'єс у 2-х частинах.

За роки свого існування УМІА розвинув навчально-методичну, дослідницьку та публіцистичну діяльність. Свої наукові та музично-критичні

статті викладачі УМІА неодноразово публікували в журналах «Вісті», «Музичні вісті», у таких популярних у США виданнях діаспори як «Український тижневик», «Свобода», у регіональній періодиці української громади. Видавничій праці УМІ належить ряд публікацій, разом з курсами музичної історії та теорії, які сьогодні включені у навчальні посібники в Україні. Цінним внеском у навчально-методичну спадщину став дидактичний посібник Р. Савицького «Основи методики гри на фортепіано» [9], який отримав визнання не лише у педагогічних колах музикантів зарубіжжя, а й на материковій Україні.

У II половині ХХ ст. активною була і концертна діяльність українських педагогів і композиторів, випускників УМІА, які виступали із сольними програмами, а також як акомпаніатори та диригенти у різних імпрезах з нагоди національних свят чи ювілейних дат українських митців. Серед них – піаністи Д. Гординська-Каранович, Р. Савицький, скрипаль В. Цісик, флейтист В. Баб'як, диригент Ю. Оранський. Останньому, зокрема, належить ідея створення у 1954 році учнівського молодіжного хору, а згодом і оркестру у філії УМІ в Філадельфії. Діяльність цих колективів кардинально змінила культурно-мистецьке життя міста і набрала великого розмаху. Їх силами у 60–70-х р. р. ХХ ст. було поставлено опери «Пан Коцький» М. Лисенка, «Кі-Кі» М. Фоменка, «Лис Микита» (на сюжет повісті І. Франка) В. Овчаренка та ін. Ці оперні постановки побачила українська громада і в інших містах – Трентоні, Чикаго, Балтиморі, Ньюарку.

Багато випускників УМІА продовжили свою освіту у вищих музичних навчальних закладах США та Європи. Окремі з них (наприклад, сестри Марія і Квітка Цісик) завоювали величезну популярність у світі. Дехто із вчорашніх випускників (М. Лончина-Лісовська, М. Гординська-Голіян та ін.) – теперішні викладачі УМІА.

На початку 2000-их для УМІА настав час оновлення. Професійні і талановиті педагоги-музиканти, які емігрували з України до США у ці роки, принесли сучасний дух у навчальний процес і цим відновили його.

Сьогодні УМІА налічує вісім філій: у Нью-Йорку і окремо у Брукліні (директор А. Антонів), Філадельфії (директор О. Пенкальська), Виппані і Стемфорді (директор Л. Кушнір), Ньюарку і Пассейку (директор О. Гривнак), Детройті (директор І. Свитка). Президія УМІ складається з трьох членів: М. Лончина-Лісовська – Президент, Х. Юрчакевич – 1-й Віце-президент, Е. Романишин – 2-й Віце-президент.

З початку ХХІ ст. до УМІ вступають не лише діти українських емігрантів, але й вихідці із сімей різного походження – китайці, мексиканці, поляки, румуни, словаки, боснійці, росіяни, корінні американці. Це зумовлено якісним рівнем музично-освітніх послуг і доступною вартістю навчання.

Як згадувалось вище, сучасні реалії зумовили зміни у формуванні навчального процесу в УМІА. На даний час Інститут – це триступенева школа із відредагованими навчальними планами. Прикро констатувати той факт, що, порівняно з викладацьким складом 50 – 60-х років минулого століття, сьогодні дуже сильно бракує педагогів-теоретиків. Тож цей обов'язок змушені брати на себе викладачі основного предмету, які, крім гри на інструменті чи вокалу, повинні навчити своїх учнів основ теорії, читання з нот, технічних навичок. Крім того, відповідно до потреб часу і побажань учнів, теоретичні предмети замінені такими фаховими дисциплінами як фортепіанний ансамбль та інструментальне виконавство. Також, згідно програмових вимог, в кінці кожного іспиту проводиться співбесіда, де учень повинен продемонструвати свої теоретичні знання, розуміння стилю, жанру і змісту виконуваних творів.

Викладачі УМІ сьогоdnішнього покоління з ентузіазмом, пошаною та відданістю зберігають славні традиції УМІ, щоб діти, молодь могли успішно розвивати свій мистецький рівень та не забували своєї національної спадщини. Твори українських композиторів і надалі залишаються в пріоритеті в учнівському репертуарі. Виконуються твори М. Лисенка, Я. Степового, Р. Савицького, М. Фоменка, В. Косенка, І. Берковича, М. Любарського, М. Скорика. Про це свідчать програми учнівських концертів, які, згідно Статуту, відбуваються в УМІ кожних пів року (т. зв. «пописи студентів»).

Зберігаючи усталені традиції, учні та викладачі Інституту проводять публічні імпрези з нагоди ювілейних дат українських композиторів. Так, високу оцінку отримав концерт-лекція на пошану творчості В. Косенка, проведений І. Свиткою – директором і викладачем по класу фортепіано відділу у Детройті, 2017 р. Зауважимо, що цей відділ – один із найбільших та найстаріших підрозділів УМІА, який відзначився плідними здобутками. І сьогодні учні та викладачі школи демонструють якісну підготовку та високий рівень професіоналізму, про що свідчить оцінка членів Президії УМІА [6].

Не поступаються своїми успіхами й інші відділи Інституту. Викладачі та учні однієї із наймолодших філій УМІА (Виппані і Стемфорд) є активними учасниками багатьох концертів і музично-театральних постановок. Одна з них – музична казка «Колобок» на віршований текст М. Чопик і музику В. Войнарського, приурочена до святкування 65-ліття УМІА.

Інститут зніціював зв'язки з американськими музичними колами. Він увійшов до таких асоціацій як Music Educators Association, Associated Music Teacher League, National Guild of Piano Teachers тощо. Учні УМІА беруть участь у національних конкурсах, де здобувають високі оцінки, виконуючи твори українських композиторів. Завдяки виступам студентів та вчителів УМІ, багатство та колорит української музики звучить у таких елітних концертних залах як Carnegie Hall, Lincoln Center, Kennedy Center, Academy of Music, у коледжах та університетах, на радіо та телебаченні.

Висновки. Через три роки УМІА святкуватиме своє 70-річчя. Упродовж всього часу свого існування Інститут об'єднав сотні талановитих музикантів-педагогів, надав можливість професійного ствердження та випустив у світ чисельну музично-освічену молодь. Незважаючи на зумовлені часом зміни в організації навчального процесу, головним чином – у навчальних планах, основним дороговказом УМІА залишаються шанування традицій та основ української музичної культури, новаторське бачення у пошуку самовираження молоді через музичне виховання.

Список використаних джерел та літератури

1. А музика вічна (Прес-служба УМІ). *Nova gazeta : український тижневик (Ukrainian weekly)*. Нью-Йорк. 2017. 7 грудня. № 47 (452). С. 15.
2. Витвицький В. За океаном : збірка статей / ред.-упоряд. Ю.Ясіновський. Львів, 1996. 132 с.
3. Витвицький В. Музикознавчі праці: публіцистика / упоряд. Л. Лехник. Львів, 2003. 400 с.
4. Енциклопедія українознавства: Словникова частина: [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж–Нью-Йорк : Молоде життя; Львів–Київ : Глобус, 1955–2003.
5. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття : монографія. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 1164 с.
6. Лончина-Лісовська М. Діяльність Українського Музичного Інституту в Дітройті. *Детройтські новини: інформаційний часопис української громади*. Детройт. Жовтень, листопад 2008. № 10, 11 (502)С. 24.
7. Обух Л. Український музичний інститут Америки: збереження традицій вітчизняної музичної освіти та перспективи розвитку. *Наукові записки Тернопільського Національного педагогічного інституту ім. В. Гнатюка та Київської національної музичної академії ім. П.Чайковського. Серія: Мистецтвознавство*. № 3. 2012. С. 108–114.
8. Пропам'ятна Книга Українського Музичного Інституту в Америці з нагоди десятиліття його існування / видавничий референт УМІ Ігор Соневицький. New-York D.N. : East Side Press, 1963. 77 с.
9. Романишин Е. З'їзд учителів Українського Музичного Інституту / *Mіст online: тижневик для українців всього світу*. [Електронний ресурс]. URL: <http://meest-online.com/diaspora/usa-diaspora/zjizd-uchyteliv-muzychnoho-instytutu/>
10. Рудницький А. Про музику і музик Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1980. 336 с.

11. Рудницький А. Українська музика : історико-критичний огляд. Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1963. 406 с.
12. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки. Пустомити, 1994. 40 с.
13. Sonevyts'kyi I., Palidvor-Sonevyts'ka N. Dictionary of Ukrainian composers. L'viv.1997. 336 pp.